

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВУЛИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВЕЛИКОГО МІСТА

Анотація

В статтє рассматриваются особенности организации социальной уличной работы в условиях большого города, стратегии организации работы бригады социальных уличных работников.

Практика сьогодення соціальної роботи в Україні переконливо доводить, що саме соціальна вулична діяльність є однією з інноваційних і, на думку фахівців, прогресивних напрямків соціальної роботи в умовах великого міста. Специфіка здійснення завдань соціальної роботи в умовах вуличного простору зумовила пошук нових форм її організації. Основною структурною одиницею соціально – педагогічної діяльності може стати мобільна група вуличної соціальної роботи. Очолюють її, як правило, соціальні педагоги районних соціальних служб для молоді, координатори програми “Ігротеки на вулицях”.

Аналіз практики реалізації даної програми дозволив нам визначити основну мету соціальної вуличної роботи в умовах великого міста, яка полягає у покращенні положення та здоров’я дітей та молоді; спонуканні дітей та підлітків до встановлення відносин з людиною чи групою що піклуються про них та з тими, хто може допомогти їм в організації змістовного дозвілля; допомозі “ дітям вулиці “ в реалізації їх прав та потенційних здібностей , можливостей , обдарувань.

До основних завдань вуличної соціальної роботи можна віднести :

- встановлення довірливих відносин з кризовими категоріями дітей та молоді , які більшість часу перебувають на вулиці і потребують допомоги соціального працівника;
- сприяння в усвідомлення і прийнятті позитивних стереотипів соціальної поведінки;

- залучення громадськості до вирішення соціальних проблем “вуличних” категорій дітей та молоді;
- консультування з питань, важливих для даної категорії, в умовах анонімності та конфіденційності;
- переадресування до інших існуючих інститутів соціальної допомоги;
- допомога в захисті від будь-якого фізичного та психічного насилля;
- надання первинної медичної допомоги;
- надання інформації про шляхи збереження здоров’я; сприяння прийняттю здорового способу життя;
- здійснення профілактичної роботи щодо попередження правопорушень та злочинності серед дітей та молоді;
- надання мінімальних соціальних послуг (доставка їжі, одягу тощо).

Порівняно з іншими видами соціальної роботи, що реалізуються в закладах, організаціях, установах, вулична соціальна робота має певні переваги. До них ми відносимо:

1. Можливість встановлення інформаційного та особистісного контакту з значною кількістю людей.
2. Здійснення діагностики соціальної ситуації (визначення кількості представників окремих категорій, їх реальних проблем та потре).
3. Здійснення соціальної допомоги на території клієнта, в умовах близького для нього середовища.
4. Можливість пропаганди та популяризації системи соціальної роботи серед населення, залучення потенційних волонтерів.

Сучасна практика соціальної роботи дозволяє назвати такі типові організаційні форми вуличної соціальної роботи : ігротеки, дискотеки,

вуличний театр, мітинг, вулична хода, робота виїзного пункту соціальної підтримки (консультування), рейди тощо.

Організація вуличної соціальної роботи передбачає виконання наступних завдань:

1. Ознайомлення з соціальними аспектами діяльності відомств та організацій, які працюють на даній території. Встановлення партнерських стосунків. Підписання відповідних угод.
2. Створення соціального паспорту району. Визначення місця дій соціальних працівників. Узгодження маршрутів роботи з місцевим управлінням внутрішніх справ, службою по справах неповнолітніх, патрульною службою тощо.
3. Створення постійно діючих бригад вуличної соціальної роботи. До складу таких бригад входять як штатні працівники соціальних служб так і залучені фахівці, волонтери.
4. Розробка критеріїв оцінки, системи визначення ефективності соціальної вуличної роботи.

З метою організації роботи бригади вуличних соціальних працівників доцільно, на нашу думку, врахувати такі аспекти:

1. Оголосити набір персоналу.
2. Організувати навчання (тренінг, школу, семінар тощо), по закінченні якого видати посвідчення.
3. Врахувати, що до складу бригади можуть увійти : ігротехніки, група інформаційно-рекламної роботи, відповідальні за техніку безпеки, за зв'язки з іншими соціальними установами, залучені фахівці (лікар, психолог, представники громадськості), волонтери.
4. Бригада може працювати на одному майданчику, чи на різних групами по 2-3 особи. Перевагу краще віддавати групам змішаним за статтю та віком.

5. Бажано, щоб вуличні працівники мали форму своєї організації.

Нами зроблено спробу визначити обов'язки залучених спеціалістів (психолог, лікар та юрист тощо), які входять до складу мобільної групи вуличної соціальної роботи входять. Назвемо основні з них:

- організовувати роботу виїзних пунктів громадської приймальні для молоді під час проведення вуличних заходів соціального спрямування;
- проводити індивідуальні анонімні консультації з клієнтами вуличної соціальної роботи та їх батьками;
- здійснювати педагогічну корекцію, спрямовану на позитивну післядію вуличного контакту з дітьми та підлітками;
- проводити діагностику методів та форм роботи з клієнтами вуличної соціальної роботи;
- інформувати клієнтів щодо соціальних послуг, які надаються державними установами та громадськими організаціями.

До складу мобільної групи вуличної соціальної роботи входять і волонтери. Як правило, це волонтери, що надають інформаційні послуги, волонтери – агротехніки та група технічного забезпечення.

Нами розроблено перелік наступних обов'язків інформаційних волонтерів. встановлення первинного контакту в умовах вуличного простору з клієнтами вуличної соціальної роботи;

- надання позитивної про роботу соціальних служб для молоді дітям, підліткам та їх батькам;
- розповсюдження роздаткових матеріалів профілактичного змісту серед клієнтів вуличної соціальної роботи;
- надання інформації представникам ЗМІ про конкретні заходи вуличного соціального спрямування;
- проведення анкетування та соціологічних опитувань для учасників вуличних соціальних заходів

До групи технічного забезпечення входять волонтери та залучені спеціалісти, що відповідають за забезпечення порядку, зв'язок між організаторами та виконавцями акції, музичне, естетичне оформлення місця проведення вуличного заходу та роботу транспорту.

Особливого значення у вирішенні проблем профілактики девіантної поведінки набуває процес організації вуличної ігрової діяльності і підготовки вуличних ігротехніків. Ігротехнік виступає членом бригади по проведенню вуличної ігрової роботи. Організація ігрової діяльності на вулиці має певну специфіку, яка полягає в тому, що:

- значно підвищуються вимоги до гарантованості безпеки дітей та підлітків (перш за все, при організації ігрової діяльності на вулицях великого міста та на асфальтованих майданчиках, спортивних ігор, ігор-естафет та ін.);
- коло гравців змінюється, що вимагає від ігротехніка постійної імпровізації, мобільності дій;
- організатор вуличної ігрової діяльності має бути готовим до втручання (інколи небажаного) в хід гри представників різних соціальних груп;
- вибір ігор багато в чому визначається погодними умовами;
- вулична ігротека передбачає наявність великої кількості яскравого інвентарю, обладнання;
- вулична ігротека може відбуватись водночас на кількох майданчиках, тому потребує більшої кількості ігротехніків;
- зміст, процес проведення такої ігротеки має бути спрямованим на залучення дітей та молоді до подальшої сумісної суспільно-корисної діяльності, на пропаганду здорового способу життя.

До обов'язків волонтерів–ігротехніків, що входять до складу бригади вуличних соціальних працівників ми відносимо:

- Організація та проведення ігрової діяльності в умовах вуличного простору з урахуванням вікових особливостей клієнтів;
- Залучення дітей та підлітків до активних форм проведення дозвілля;
- Дотримання норм психологічної та фізичної безпеки клієнтів вуличної соціальної роботи;
- Надання першої медичної допомоги;
- Дотримання етичних норм поведінки та пропаганда здорового способу життя;
- Налагодження добрих стосунків з клієнтами вуличної соціальної роботи та надання їм позитивної інформації про роботу соціальних служб.

На етапі оцінки результатів вуличної соціальної роботи, велике має влучний вибір критеріїв оцінки ефективності цієї роботи. На нашу думку, до таких критеріїв можна віднести:

- повторні звернення клієнтів;
- залучення клієнтів до волонтерських дій;
- залучення громадськості за місцем проживання до вирішення соціальних проблем;
- зростання кількості дітей та молоді, яким були надані соціальні послуги;
- створення в громаді мікрорайону волонтерських осередків, клубів за місцем проживання.

Успішна реалізація завдань вуличної соціальної роботи залежить від системи співпраці з основними партнерами соціального працівника, що працює в умовах вулиці, до яких ми відносимо:

- державні установи та організації, які вже працюють з певними категоріями клієнтів;
- недержавні організації та об'єднання ;

- релігійні організації;
- комітети місцевого громадського самоврядування.

Література

1. Дети улицы: Что нужно знать для успешного овладения проектом. - Великобритания. ЮНИСЕФ, 1998 г.
2. Зайцевська Т.Ю. Вулична робота з дітьми вулиці // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції/ за ред. І.В.Козубовської, І.І.Міговича, - Ужгород, 1999. - Ч.1. - С. 262-267.
3. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / За заг. ред. проф.Капської А.Й.-К.: 2000. - 372 с.
4. Технологии уличной социальной работы / Под.ред.Е.А.Вороновой, В.Н.Келасьева, Г.С.Кургановой. - СПб.: Изд-во С.-Петербур. Ун-та, 2002. – 104 с.

Д.М. Годлевська

ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація

В статтє даєтьсє частичний анализ проблеми коммунікативной культуры социального работника как одной из наиболее актуальных в педагогической науке.

Працівник у сфері соціальної роботи повинен мати високий рівень комунікативної культури. Це дозволить йому уникати в практичній діяльності таких якостей, як різкість та категоричність у розмові; зневага до людини, її почуттів; ігнорування інтересів та потреб людини [5, 3], і, таким чином, успішно взаємодіяти з різними категоріями населення в різних мікросередовищах та надавати їм необхідну підтримку і допомогу. Ось чому проблема комунікативної культури соціального робітника є однією із найактуальніших у педагогічній науці.

Тому метою даного дослідження є частковий аналіз проблеми комунікативної культури соціального працівника.

Цим питанням в Україні займаються А.Й.Капська, Р.І. Короткова, М.М. Барахтян та інші.